

KŁOSY

Organ Związku Kółek Roln. Zachodnio-Pruskich.
(Tygodnik wychodzący co sobotę.)

Przedpłata kwartalna wynosi na wszystkich pocztach w Niemczech 75 fenigów.

Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 20 fen. od jednorazowego wiersza. Przy powtórzeniu udziela się stosownego rabatu. — Kółka od ogłoszeń siewów i bydła rozplodowego płać tylko 10 fen. od wiersza.

Szezęść Boże!

Wszelkie przyczynki redakcyjne prosi się adresować Połczyński Wysoka, Wittstock pr. Frankenhagen Wpr.

W sprawach druku i ekspedycji należy adresować S. Buszczyński, Thorn, Brückenstrasse.

Ogłoszenia i reklamy przyjmuje K. Zabłocki Thorn, Brückenstrasse.

TREŚĆ:

1. Od patronatu.
2. O pszenicy (dokończenie).
3. Ruch w kółkach.
4. Odpowiedzi.
5. Pytania.

OD PATRONATU.

1. Księżom prezesom, którzy zgłosili się do wspólnej **wycieczki do Częstochowy** donosimy, że na odnośne zapytanie do jeneralnego konsula rosyjskiego w Gdańsku otrzymaliśmy odpowiedź, że **duchowni rzymsko-katolicy** do wjazdu w granice Rosji muszą uzyskać osobne pozwolenie od ministra spraw wewnętrznych w Petersburgu. (!) Nie jest prawdopodobnem, by takiego pozwolenia udzielono, gdyż n. p. Ks. patronowi Wawrzyńskowskiemu go odmówiono. Wobec tego musimy sobie odmówić przyjemności wspólnej podróży do Częstochowy, gdyż oprócz duchownych tylko zupełnie nieznaczna liczba naszych członków oświadczyła gotowość do tej podróży, co nas wcale nie dziwi — bo obecnie żniwa, w tym roku tak spóźnione, więc pilnować ich trzeba.

2. Najlepszy organ **anonsowy** w sprawach rolniczych jest J. Neumanna »Allgemeiner Landwirtsch. Anzeiger« wychodzący w Neudamm.

Dominia, więksi właściciele i dzierżawcy dostają go **za darmo** i potrzeba tylko napisać do redakcyi. Zawsze się tam znajdzie **anonsy siewów i bydła rozplodowego**. Czemu to u nas więksi właściciele nie anonsują siewów? Wiemy, że wiele kółek tylko takiego anonsu czeka, by sprowadzić, odsiewy żyta.

3. Kto ma las, niech tępi »mniszki«,

motylce, które z Rosji przyleciały i całe Prusy Zachodnie zalały. W zimne dni łatwo zabijać siedzące na pniach siwo-białe ćmy. Jeżeli się im pozwoli jajka znieść, to na przyszły rok wąsionki włochate cały las zjedzą. Tysiące móg już zniszczyły.

PSZENICA.

(Dokończenie).

Równie wymagająca jest pszenica co do pożywienia. Musi mieć od razu dostateczną ilość pokarmu. Najlepiej przy ugorowej uprawie mierzwić obornikiem, który podoruje się już pierwszą skibą. Wtenczas do siewu obornik jest przerobiony, a jego składniki rozłożone.

Jako sztuczne nawozy poleca się dać do 2 ctr. superfosfatu na móg razem z siewem a 50 funt. chilijski w maju na »szosowanie«. Innych nawozów i w innej formie dawać nie dobrze. Amoniak przed siewem zamiast chilijski na wiosnę jest niepraktycznie, bo część jego zawartości przez zimę wypłukuje się i ginie.

Siew należy skutecznie według **doświadczeń miejscowych**: najlepsza pora od 10—18 września. Ważne: by siać tylko najlepsze t. j. największe ziarno. Zatem przepuścić je przez młynek i przez tryer. Flance z silnych ziarek są o wiele odporniejsze i żywotniejsze, niż z słabych i o wiele lepszy plon wydają. Największe ziarno, które tryer odłącza **nie** sieje się, bo wielkość tego ziarna jest chorobliwa. Zazwyczaj sieje się ziarno ostatniego żniwa, można wszakże pszenicę siać i zeszłoroczną. (!)

Ziarno się zazwyczaj zaprawia t. n. kamyczkiem. Na 4 ctr. pszenicy rozpuszcza się

500 gr. (1 funt.) Vitriolu w kilku litrach wody i wlewa się do kadzi lub cembra z 100 litrami wody. Po zamieszanu wysypuje się pszenicę. Przenica zostaje w tem roztworze 12 godzin, (przez noc) przyczem ją się kilkakrotnie miesza. Pszenicę pływającą się oddziela, resztę szybko suszy i sieje. Zaprawiona pszenica **nie** powinna się dostać ani do worków, ani na miejsca, gdzie była niezaprawiona. Krótsze zaprawianie (albo n. p. polewanie) jest bezskuteczne, dłuższe mogłoby szkodzić sile kielkowania. 12 godzinne zaprawianie szkodzi tylko, jeżeli ziarno przy młócce zostało natłuczone. Zaprawianie ma cel zapobieżenia murzonce, której nasionko znajduje się w ziarnku. Nasionka te zimują też na krzaku berberysu i dla tego krzak ten wytępiony być powinien. Siał trzeba zaraz tego dnia po zaprawianiu; jeżeli długie leżenie siewu zaprawionego jest konieczne, to trzeba je suszyć mlekiem wapiennym.

Pszenicę powinno się siać tylko rzędownikiem na 15 cm., głębokość wyości 3 cm. na cięższej, 5 cm. na lżejszej ziemi. Szerorzutnie sieje się 100 funt. na mórg, rzędownikiem 80 funtów.

Z siewem nie kończą się zachody naokoło pszenicy. Przegony do szybkiego odprowadzania opadów dać jeszcze przed skielkowaniem. Na wiosnę trzeba wałować humusowe, próchnicowe ziemie. Jeżeli pokazuje się zielsko, to rzędowy siew haczką się przechodzi: **otworzenie** ziemi pszenica nagradza **ogromnie**. Szerokorzutny siew, którego haczką pleć nie można, poleca się zwlec łączną broną, ale tak, by następnie nie mróz i słońce, tylko ciepła, wilgotna nastąpiła pogoda.

Jeżeli przenica za bujna, to wałuje ją się w maju przy suchej pogodzie, albo »szpicuje« kosą. Owiec wpędzać **nie** powinno się.

Teraz czekaj rolniku spokojnie żniwa. Swojeś zrobił, resztę zatem z spokojem poleć Panu Bogu, i nie trap się ani o deszcz, ani o pogodę. Gryźć się rolnik powinien tylko o to, co przez własne niedopatrzenie lub niedbałość, mówiąc po naszymu, spaskudził.

Żniwi się najlepiej, kiedy siarno z środka pełnego kłosa wyjęte na paznokciu się gładko złamie. Żniwisz prędzej, to stracisz dużo przez zaschnięcie, żniwisz później, dużo przez wysypianie przestalego ziarna.

Świeżo ściętą przenicę zaraz po obeschnięciu ustawia się w mendele lub rzędy, a wozi, kiedy ziarno jest **zupelnie** twarde, a słoma sucha.

O młóceniu i sprzedaży już nic nie powiem, bo to ogółem dobrze się robi.

A teraz obrachunek.

Jeżeli wszystko dobrze poszło, to można mieć 18 ctr. z morga. Zważywszy, że żyto tylko rzadko wyda więcej niż 12 ctr., i że zwykle o 30% jest tańsze, zatem nie trudno obliczyć, o ile przenica jest przynośniejsza. Wydajność jej powoduje po części ten fakt, że kwitnie później od żyta i że dla tego mniej jej nasze majowe mrozy szkodzą.

Nadmieniam też, że towarzystwo kredytowe (Landschafta) według arealu pszenicą obsianego **taksuje i klasyfikuje** ziemię, że zatem przynajmniej do **takiej taksy** jak najwięcej przenicy siał się powinno.

Przymuszać wszakże pszenica się nie da — a licha przenica nietylko, że mały dochód wyda, ale jeszcze modrakiem i makiem zanieczyści ziemię na lata całe.

Więc rolniku nie myśl, że ziemię oszukaasz, a na Pana Boga nie licz, kiedyś swojego nie zrobił, bo przysłowie mówi «Kto się spuszcza, tego Bóg opuszcza». (L. P.)

Uprawa i sztuczne nawozy pod oziminy.

Brzoskowski z Żabna.

Nadszedł czas uprawy pod oziminy, każdy rolnik, dbający o dobrą uprawę ziemi myślał już przy przedpłodzie, co po sprzęcie tegoż będzie uprawiał, czem zasili ziemię i co na niej zasieje.

Zależnie od przedpłodu bowiem i uprawa pod oziminy jest odmienna.

I. Najlepsza naturalnie jest **uprawa ugorowa**. Mało dziś rolników, którzy zachowują ugory. Szczególnie dla mniejszych posiadzcieli ziemia za droga, żeby z niej roczny sprzęt tracić.

O ugorowej uprawie był osobny odczyt w »Kłosach«. Dodamy do niego tylko kilka uwag, a raczej doświadczeń. Otóż jeżeli na wiosnę roboty się opóźnią w skutek późnej wiosny, to polecamy zamiast mokrej może a lichej uprawy lepiej z polem przez lato ugorować.

Znanem jest, że kto na wiosnę mokro zasieje, u tego żniwo chybione, liche przedpłód pod oziminy i uprawa utrudniona. Taki rolnik lepiej robi, że na wiosnę odczeka aż ziemia obeschnie, dobrze uprawi, a jeżeli można zasieje na zieloną paszę wyki, grochu itd. Z pewnością będzie miał więcej korzyści i lepszą uprawę pod oziminy aniżeli by był na wiosnę licho i mokro zasiał. Ozimina na takiej doskonałej uprawie z pewnością więcej wyda, niż licha jarzyna i liche po niej żyto.

Dalej jest ugorowa uprawa czasem ko-

nieczna, a to, kiedy pole mocno zaperzone. I tu niech nikt nie myśli, że przy wiosennej uprawie perz wydobędzie i wsiawszy nań jarzynę, żniwo zbierze. Nie! po takiej wiosennej uprawie perz, chociażbyśmy go furę z morgi odwieźli, odrasta wnet. Każdy ogonek, który został w ziemi, korzysta z spulchnienia tejże, by sadzić nowe pędy. A jarzyna wiosennego otworzenia ziemi nie znosi, więc wschodzi wątlą i walki z perzem prowadzić nie może. Taka jarzyna **zawsze** jest licha. I w tym wypadku radzimy raczej przeogorować przez lato i zużyć je na zniszczenie perzu — a następna ozimina zapłaci za dwoje.

[Dokończenie nastąpi.]

Odpowiedzi.

Pytanie 29. Żółte robaki niszczące kartofle, buraki, brukiew nietylko, ale i wszelkie inne zboża, to podjadki (po niem. Dratwürmer). Bardzo to niebezpieczne szkodniki, na które ogólnego środka nie ma. Powinno się pod roślinami przez nie opadniętymi robaków dokopać i je niszczyć. Zajęcie to dla dzieci bardzo pożyteczne, gdyż zapobiega się w ten sposób 1. dalszemu uszkodzeniu robaka, który podciąwszy jedną roślinę, zabierze się do drugiej. 2. zamienienie się robaka w chrabąszcza, który zaród robactw dalej roznosi. Kartoflane krzaki żółknące i więdnące zatem wybrać i robaki pod nimi zabić trzeba. Naturalne wrogi tego owadu to szpaki i wrony wybierając je przy orce, a głównie kret zjadający je w ziemi. Kret, jedno z najpożyteczniejszych stworzeń, rolnik opieką otaczać powinien, bo chociaż zagon zruszy, to właśnie w pogoni za podjadkami lub pędrakami.

Podjadki lubią luźne ziemie więc częste wałowanie też uchodzi za pożyteczny środek. *Red.*

Na pytanie 30.

Sole potasowe 40% równają się w zawartości i w skutkach kainitowi z tą tylko różnicą, że dobry kainit ma 13% zawartości a sole potasowe 40%. Równa się zatem 1 ctr. jednego nawozu 3 ctr. drugiego. Sole potasowe, jeżeli nie leżały mokro, nie straciły nic na zawartości, można je zatem doskonale użyć pod oziminę n. p. razem z 2 ctr. tomasówki. Przed sianiem trzeba grupy rozproszkować. *(Red.)*

Odpowiedź 2 na **środek na wołki**.

Wołki mogą śpichrz zupełnie uniemożliwić — zatem nie trzeba ich lekceważyć. Owies jedzą naj-

chętniej, ale i wszelkie zboże niszczą. **Przeostroga** by **nigdy** nie brać obcych miechów na śpichrz, bo tyko w ten sposób można u siebie wołki zaprowadzić. Raz zaprowadzone można tylko po dokładnem uprzątnięci całego śpichrza ścian sufitówi podłóg zadusić zasmarowując kitem szklarskim **wszelkie szpary**. Kit można zrobić samemu biorąc kredy (Schlemmkreide) i werniksu (Leinölfirnis). Jest to robota wymagająca akurataności, ale jedyny radykalny środek, który się w jednym roku zapłaci. Potem wybielić śpichrz wapnem zmieszaniem z karboleum, kreoliną lub czemś podobnem. Wyprzątnąwszy cały śpichrz z wszelkich resztek paszy kładzie się kupkami żyto lub owies na podłodze. Wszelkie wołki tam się zejdą i łatwo je zniszczyć. Nie brać zboża na śpichrz, zanim się wołków nie usunie.

Red.

Ruch w kółkach.

Łasin. W poniedziałek dnia 23. b. m. o godz. 3-ciej popoł. zebranie TOWARZYSTWA ROLNICZEGO w Łasinie w lokalu p. Szlosowskiego w celu założenia ROLNIKA. Ks. kanonik Adamski z Poznania przybędzie na takowe. O punktualny i liczny udział prosi

ZARZĄD

Ks. Heese, prezes.

Posiedzenie Towarzystwa rolniczego dla **Różanny i okolicy** odbędzie się w niedzielę, dn. 22. 8. o godz. 4-tej po południu w lokalu p. Jurkiewicza w Przysiersku. Zarząd.

Zebranie rolnicze na **Świecie** i okolicy odbędzie się na ogólne życzenie 22-go t. m. o godz. 3. po poł. w **Julinówku** u p. Prilla. Po pogawędce zwiedzanie gospodarstw tamże.

Rożycki.

Pytania.

Gdzie można nabyć prawdziwe żyto Pettkus i pszenicę Epp. Odpowiedzi do administracji Kłosów?

No. 31. Lęty kartofli są w tym roku tak wysokie, że może by się polecało je obciąć i zakisić. Kiedy to zrobić i jak?

S. z J.

K. Zabłocki w Toruniu

poleca

Rady sąsiada w chorobach	
inwentarza wydane z polecenia patronatu Kółek rolniczych	1.50
<i>Tomaszewski.</i> O uprawie roli i zasiłaniu jej nawozami naturalnymi i sztucznymi	2.—
<i>Bardzki.</i> Cztery nauki gospodarskie dla włościan	0.75
<i>Skarbek.</i> Gospodarstwo narodowe stosowane. Znajomość kraju — Rolnictwo	2.50
<i>Krafft Dr. Guido.</i> Uprawa roślin gospodarskich na podstawie nauki i praktyki	5.—
<i>Sikorski.</i> Gospodarstwo rybne	6.—

20 stadników

rasy holenderskiej od 1—1½ roku starych; szczepionych bovovacciną, ze staro-renomowanej obory W BRACHNÓWKU są na sprzedaż.

Cena 350—500 m. za sztukę.

Dom. Brachnówko

PR. CULMSEE, WPR.

Fabryka miechów i planów C. Radoszewski & Co.

Telefon nr. 390. INOWROCLAW, ul. Kolejowa 6.7. Telefon nr. 390.

Płachty żniwowe.
Plany nieprzemakalne
na **stogi, młocarnie,**
parówki i wozy.

Miechy
do **zboża, mąki, kartofli**
i **sieczki.**

Sznury do żniwiarek, prasy i wiązania

Kołdry dla robotników.

Dery nieprzemakalne, wełniane i
plócienne (latowe) na konie.

Na życzenie wysyłamy ceniki i próby bezpłatnie

VICTORIA

Odlewnia żelaza i fabryka machin rolniczych
G. m. b. H.

W CZERSKU

jedyna polska fabryka na Prusy Zachodnie poleca na sezon żniwny

kosiarki i żniwiarki

wyrobu angielskiego, w najlepszych gatunkach, również i
wszelkie narzędzia rolnicze własnego wyrobu, jak
maneże, młocarnie i sieczkarki.

Ceny umiarkowane — warunki kredytu dogodne.

B. Hozakowski w Toruniu (Thorn)

poleca do siewu

1 odsiew oryż. żyta „Petkus“

1 odsiew oryż. pszenicy „Edel Epp“

i prosi o łask. wczesne zlecenia.

Sztuczne nawozy

na jesień dostarcza w warunkach przez **Patronat**
za **normalne** uznanych do każdej stacji kolejowej

Rolnik, Tuchola (Tuchel).

Kto

może oddać większą ilość
filancy truskawkowych
odmlany **KÖNIG ALBERT.**
Oferty uprasza się przysłać do

J. Kozlikowski, Thorn-Mocker,

Geretstr. 3.

Pisarz gospodarczy dobrze polecony, po-
trzebny **od zaraz**
lub 1-go Października 1909.

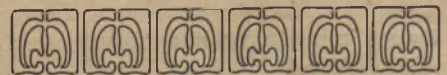
Dom. Brachnowko

p. Culmsee Wpr.

Na sezon jesienny polecamy **tomasówkę, superfosfat,**
kainit, sól potasową, saletrę w każdej ilości do każdej
stacji lub wprost z naszego składu.
Wskutek wielkiego zakupu polecamy najtaniej
Węgla.
P. P. obywateli ziemskich prosimy zażądać ofert na **ospę rżanną,**
pszenną i wszelkie makuuchy.
ROLNIK E. G. m. b. H.
Neumark, Nowemiaso Wpr.

Stadniki i jałoszki

ze swojej mlekodajnej obory poleca
Górski, MIROTKI per Altjahn.

Bank Ludowy

E. G. m. b. H.

TORUN

przyjmuje depozyta począwszy od
1 marki płacąc od 3 1/2—5%.

